

dr Beata Krokocka
nauczyciel konsultant
Centrum Rozwoju Edukacji
Województwa Łódzkiego
w Skierniewicach

„Szachy z Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Skierniewicach”

Początki szachów w Wojewódzkim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Skierniewicach zapoczątkowała w 2006 roku pani dr Beata Krokocka. Pierwsze szkolenia dedykowane były nauczycielom z terenu oddziaływania Ośrodka, którzy posiadali podstawową wiedzę z zakresu gry w szachy. Przeprowadzono dziewięć edycji kursu.

W 2021 roku, z inicjatywy Pana Marszałka Województwa Łódzkiego Grzegorza Schreibera, Samorząd Województwa Łódzkiego oraz Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Skierniewicach zainaugurowali start pierwszej edycji projektu #Łódzkie gra w szachy. Projekt objął swym zasięgiem całe województwo łódzkie. Obecnie trwa już czwarta edycja, której koordynatorem wojewódzkim jest pani dyrektor Centrum Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego w Skierniewicach Marzenna Piwowar-Zrazek, koordynatorem rejonowym dr Beata Krokocka.

Cele projektu:

- popularyzacja nauki gry w szachy wśród dzieci i młodzieży w województwie łódzkim,
- wzmocnienie procesu edukacji matematycznej w zakresie umiejętności analitycznego myślenia,
- rozwijanie umiejętności rozwiązywania problemów,
- rozwój wyobraźni, kształtowanie szacunku do przeciwnika i samego siebie,
- wsparcie merytoryczne istniejących kół i grup szachowych oraz tworzenie nowych kół.

Projekt skierowany jest do nauczycieli przedszkoli i szkół podstawowych województwa łódzkiego, którzy chcą propagować szachy w swoich placówkach.

W I edycji przeszkolono 180 nauczycieli z 90 placówek, w II edycji: 47 nauczycieli z 23 placówek, w III edycji: 113 nauczycieli z 63 placówek. Do czwartej edycji przystąpiło: 78 nauczycieli z 51 placówek.

Każdorazowo na zakończenie projektu nauczyciele rozgrywają turniej na platformie Cess.com a uczniowie mogą spróbować swoich sił w turnieju organizowanym w Teatrze Wielkim w Łodzi. Podczas ostatniego turnieju, podsumowującego III edycję projektu, wzięło udział 211 dzieci (przedszkolaków i uczniów klas 1-8).

W ramach artykułu chcemy Państwu zaproponować I część materiałów szkoleniowych, które wchodzi w zakres publikacji „Kurs rozszerzony nauki gry w szachy. Materiały szkoleniowe”. Autorem

++	- podwójny szach
X lub #	- mat
: lub x	- bicie
+ -	- przewaga białych
- +	- przewaga czarnych
=	- pozycja remisowa
!	- dobre posunięcie
?	- słabe posunięcie

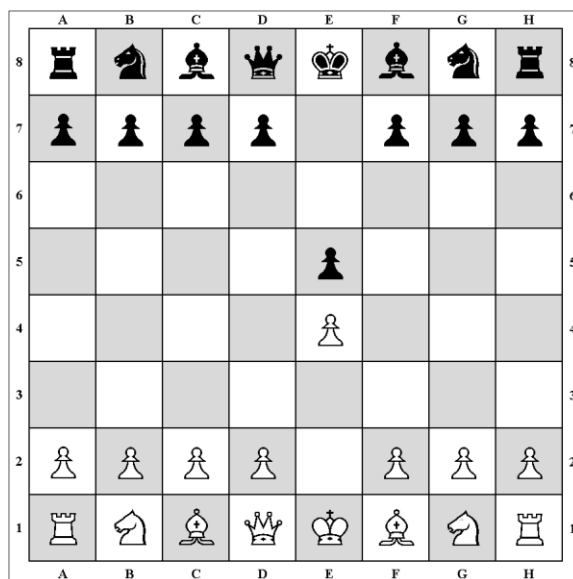
Jak rozpocząć partię szachową? Zasada najszybszego rozwoju

Rozwój bierk szachowych w debiucie nie powinien przebiegać przypadkowo, jak popadnie, ale harmonijnie, w zaplanowany sposób, mając na uwadze dalsze działania. Wieloletnia praktyka szachowa pozwoliła wypracować zasady debiutowe, które pomagają szachistom w rozgrywaniu początkowego stadium partii. Jedną z najważniejszych zasad debiutowych jest zasada najszybszego rozwoju. W szachach, tak jak w prawdziwej bitwie, przewagę uzyskuje ta ze stron, która szybciej przygotuje swoje siły do walki. Dlatego staramy się jak najszybciej wystawić w sposób zaplanowany lekkie figury, czyli gońce i skoczki. Najlepiej zrobić to tak, aby nie powtarzać ruchów tą samą figurą i jednocześnie starać się przeszkadzać przeciwnikowi robić to samo. Próbujemy doprowadzać do sytuacji, w której nasze figury będą miały pod kontrolą linie pionowe, linie poziome i przekątne. Dzięki temu będziemy mieli lepszą kontrolę nad przebiegiem partii. Początkujący szachiści bardzo lubią wcześnie wystawić hetmana, co pozwala czasami zrobić szybko mata. Taka taktyka czasami przynosi sukces, ale tylko w przypadku gry przeciwko jeszcze słabszym przeciwnikom. Przy prawidłowej obronie figury atakują hetmana i wyprzedzają przeciwnika w rozwoju sił bojowych.

Partia przykładowa

1. e4 e5

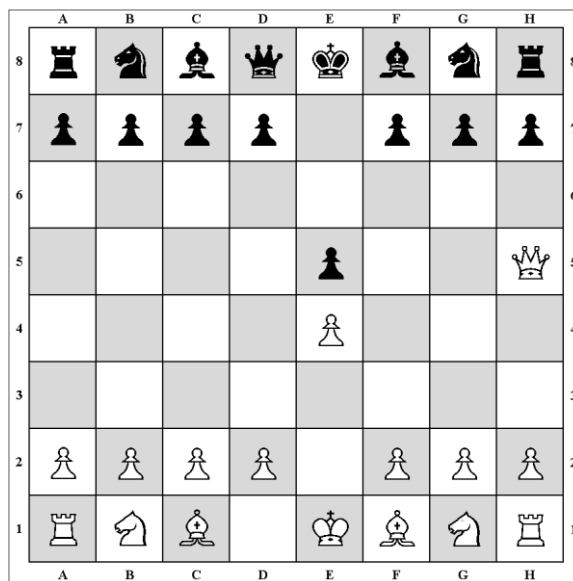
Z punktu widzenia szkoleniowego, zarówno białe, jak i czarne, wykonały dobre posunięcia, które umożliwiają wprowadzenie gońca i hetmana.

Jak rozpoczynać partię szachową? Zasada najszybszego rozwoju.

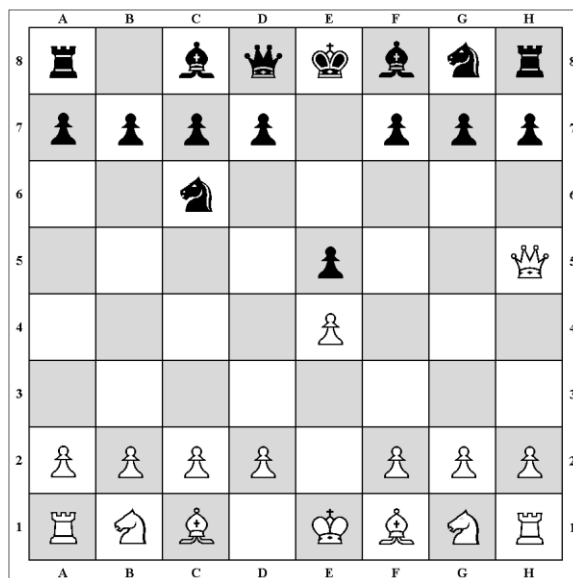
2. Hh5

Tylko pozornie to posunięcie wygląda groźnie. Hetman atakuje pionka e5 i zaczyna stwarzać zagrożenie na polu f7 (po wyprowadzeniu gońca na c4, będzie groził mat na f7), ale przy prawidłowej grze czarnych wyjście hetmana jest przedwczesne i pomaga czarnym dobrze wystawić swoje figury.

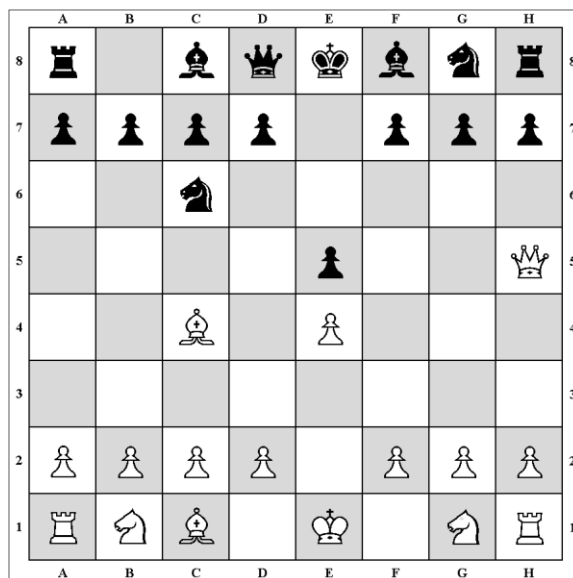
2. ... Sc6

Czarne rozwinęły skoczka i obroniły pionka na e5.

3. Gc4

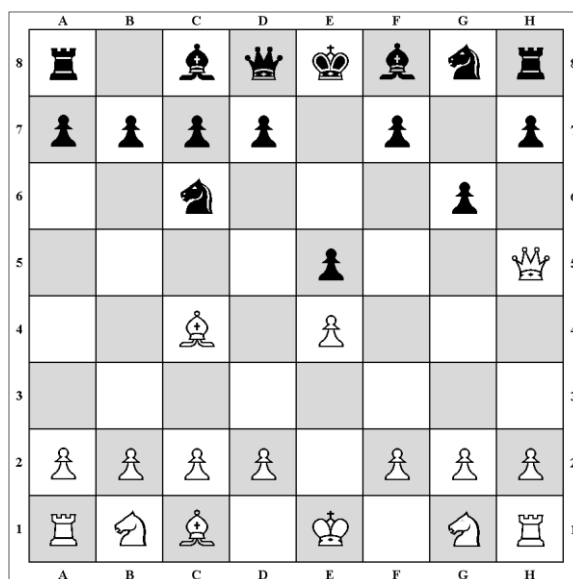
Tak jak wspomniałem wcześniej, białe zaatakowały pionka na f7 (to już drugi atak na pionka, który broniony jest tylko przez króla) i liczą na to, że uda im się zrobić tzw. szewskiego mata (szewczyka).

Jak rozpoczynać partię szachową? Zasada najszybszego rozwoju.

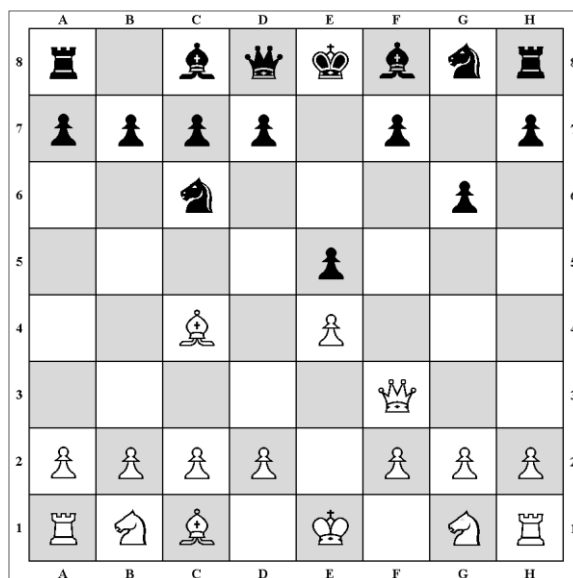
3. ... g6

Skuteczna obrona czarnych.

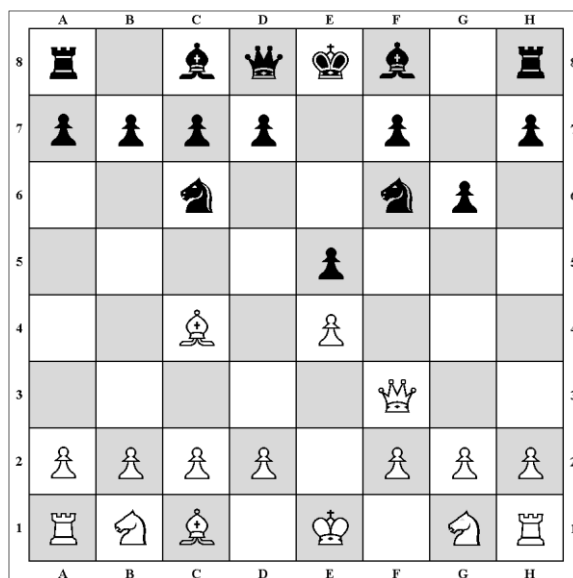
4. Hf3

Białe nie odpuszczają i ponawiają groźbę mata na f7. Nie można odejść hetmanem na g4 lub h3, ponieważ grozi 4. ... d5 i czarne atakują pionkiem gońca oraz hetmana (atak gońcem z odkrycia).

4. ... Sf6

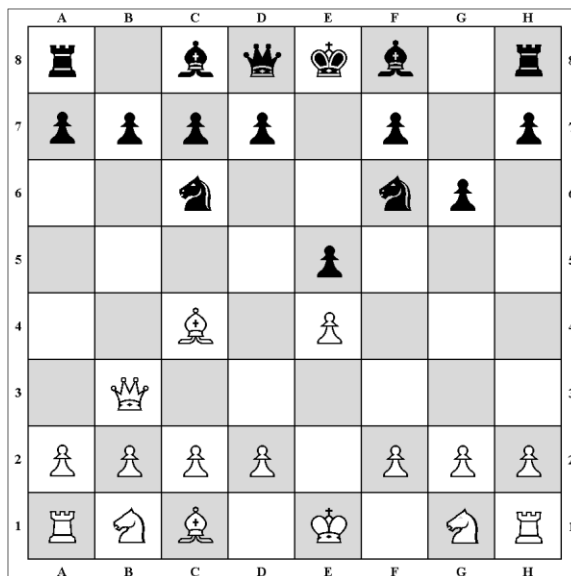
Czarne rozwijając skoczka, zasłaniają pionka f7 przed atakiem hetmana. Czasami czarne grają 4. ... Hf6 licząc na to, że po wymianie hetmanów wystawią skoczka.

Jak rozpoczynać partię szachową? Zasada najszybszego rozwoju.

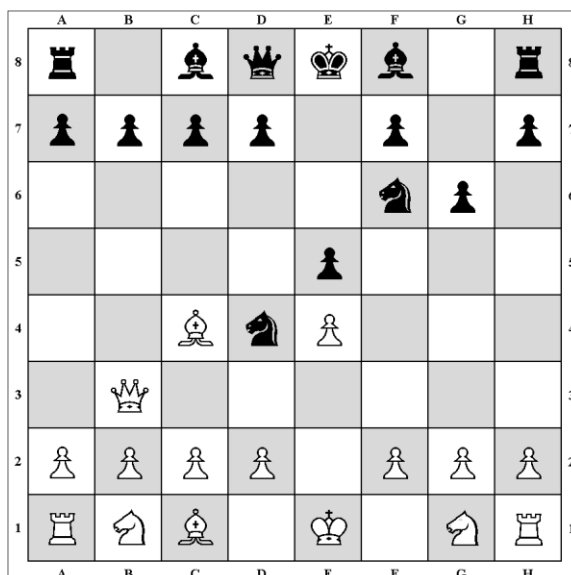
5. Hb3?

Białe uparcie atakują pionka f7. Wykonują już trzecie posunięcie hetmanem. Zamiast tego można było w tym czasie wypuszczać lekkie figury. Lepszym zagranie było 5. Se2, uniemożliwiające swobodne zagranie czarnego skoczka na d4.

5. ... Sd4!

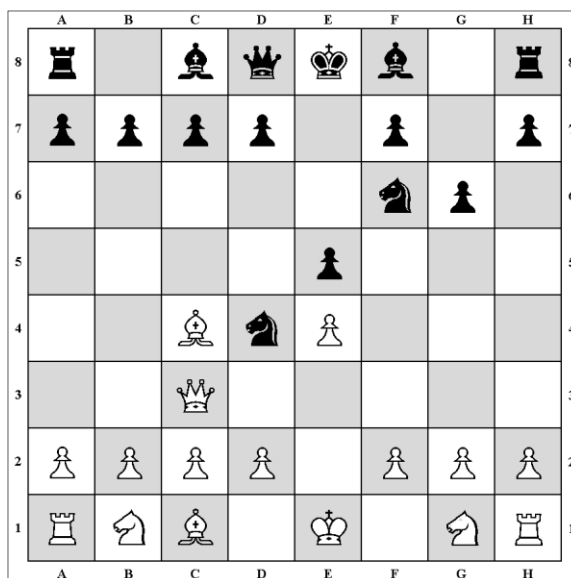
Pionka f7 można obronić również grając 5. ...He7, ale posunięcie Sd4 stawia białe w gorszym położeniu.

6. Hc3

W przypadku zagrania 6.Hd3 zagramy 6. ... d5 i po 7. ed5 nastąpi Gf5! z atakiem na hetmana i pole c2 (wraz ze skoczkiem), grozi S:c2+ i bierzemy wieżę.

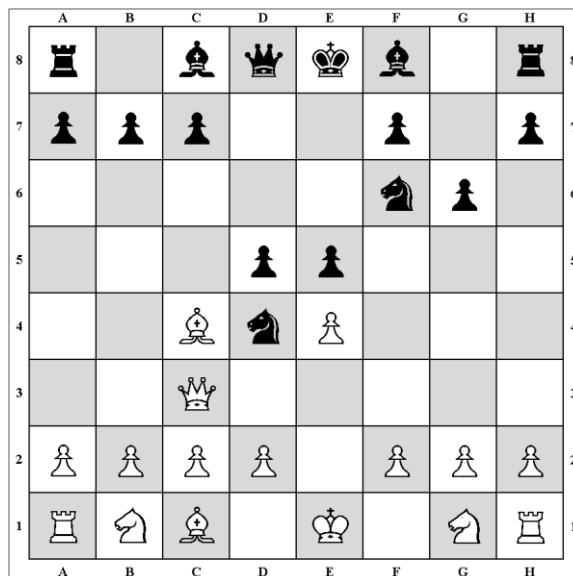
Inna możliwość: 7.Gb5+ c6 8. Ga4 de4 z dużą inicjatywą. Bardzo często białe grają również 6. G:f7+ Ke7 7. Hc4 (bronimy gońca) b5! 8. Hd3 K:f7 i białe zostają bez figury.

Jak rozpoczynać partię szachową? Zasada najszybszego rozwoju.

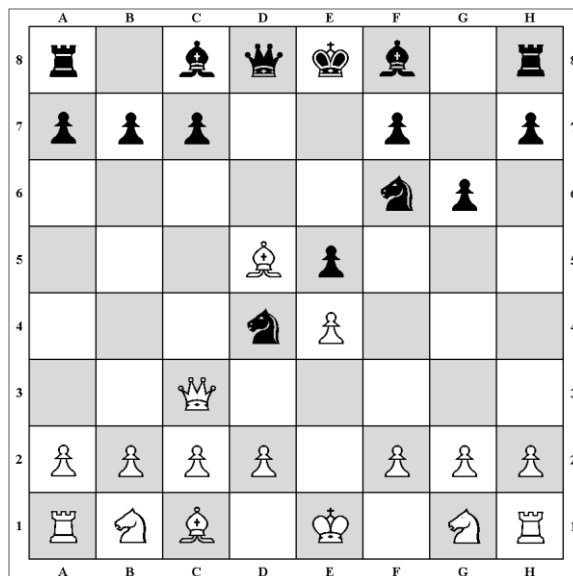
6. ... d5

Jeszcze lepsze było 6. ... S:e4 7. Hd3 (nie można He3, ponieważ 7. ... S:c2 i mamy potrójne widelki) d5 8. Gb5+ c6 9. Ga4 i teraz można grać 9. ... Sc5 lub Gf5 z dużą przewagą czarnych.

7. G:d5?

Dokładniejsze było 7. ed5.

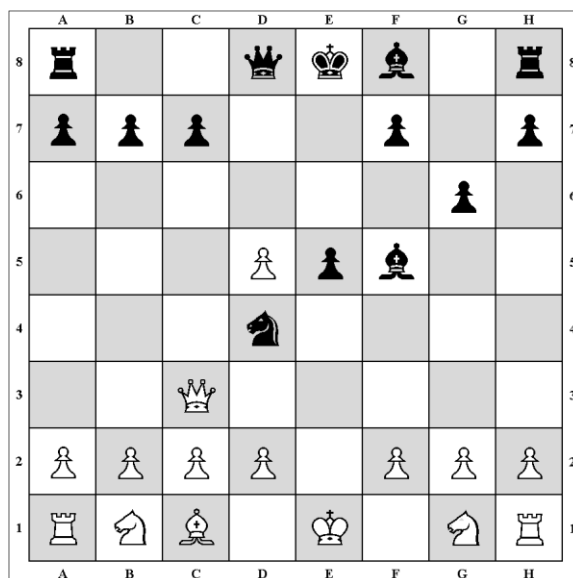

7. ... S:d5 8. ed5 Gf5

Po wyprowadzeniu gońca, białe mają problem z obroną pola c2. Jeżeli zagrają 9. Sa3 to G:a3 i po 10. bc3 S:c2.

Dobrym posunięciem było również

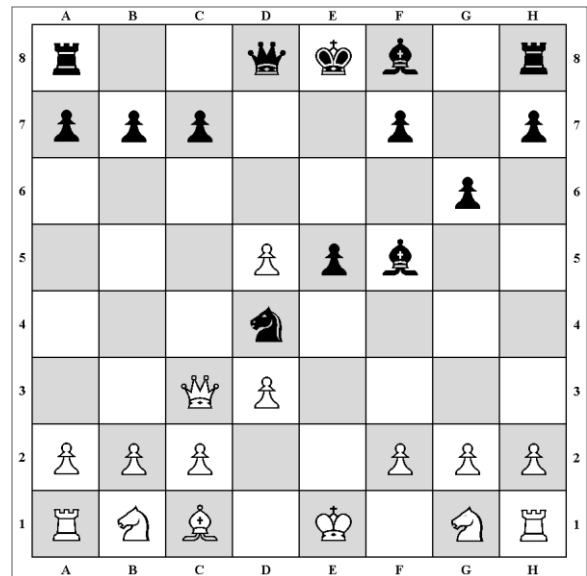
8. ... H:d5.

Jak rozpoczynać partię szachową? Zasada najszybszego rozwoju.

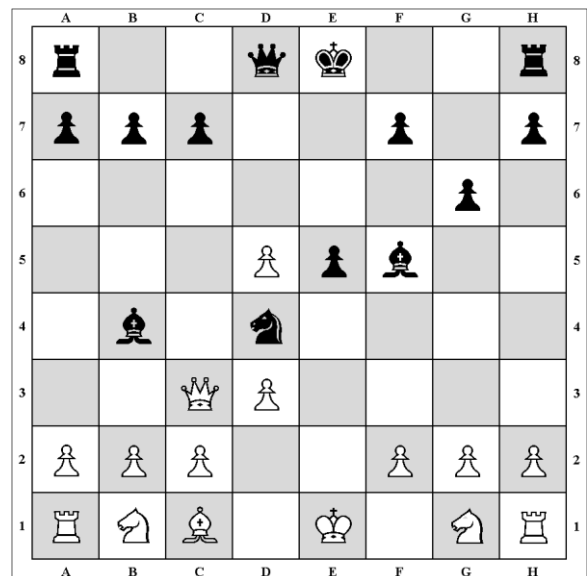
9. d3

Wydaje się, że białe znalazły obronę, ale ...?

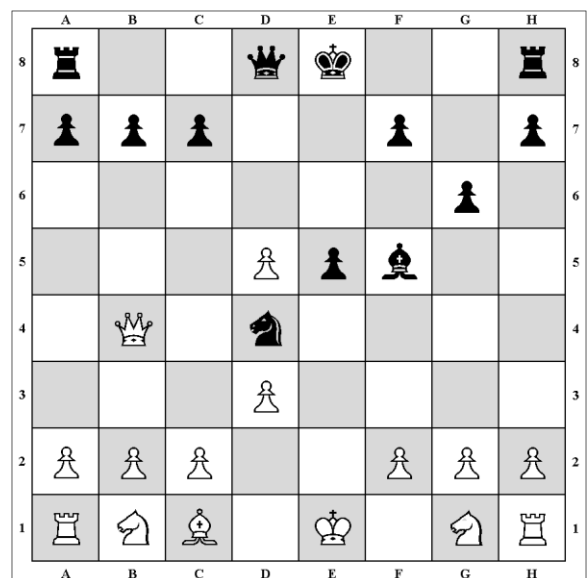
9. ... Gb4!

Czarne realizują kombinację, hetman zostaje związany.

10. H:b4

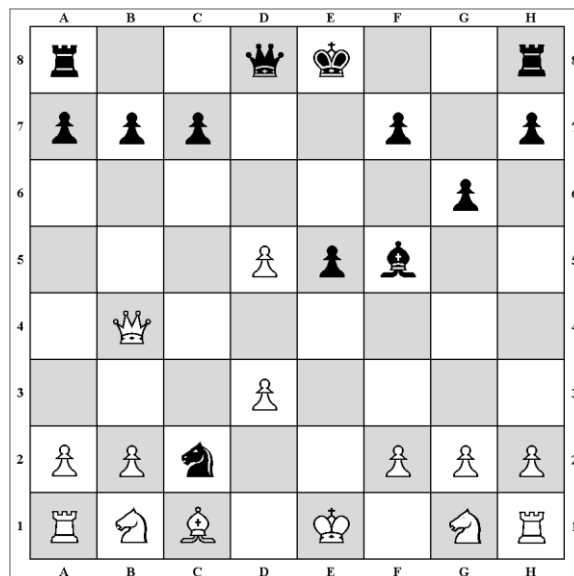
Bicie gońca powoduje odciążenie hetmana od obrony pola c2 i zaciągnięcie go pod widelkę skoczka.

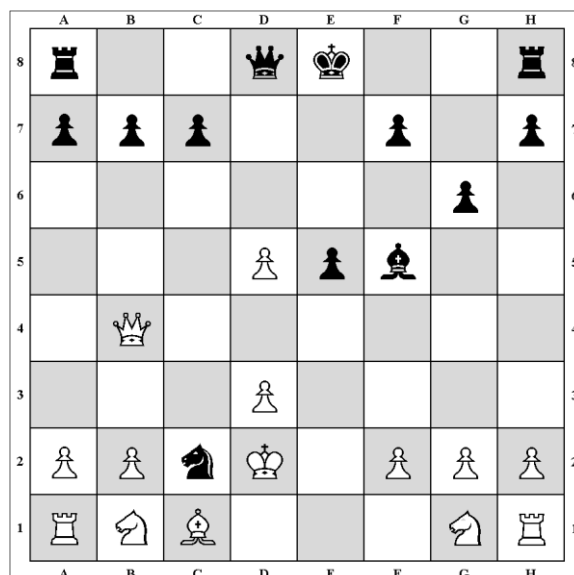

Jak rozpoczynać partię szachową? Zasada najszybszego rozwoju.

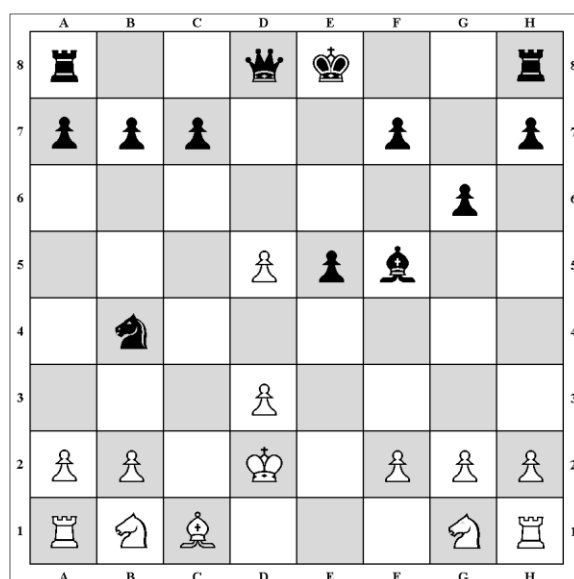
10. ... S:c2
I kolejne widelki.

11. Kd2
Po każdym odejściu króla ginie hetman.

11. ... S:b4
Wędrowka białego hetmana zakończona tragicznie.

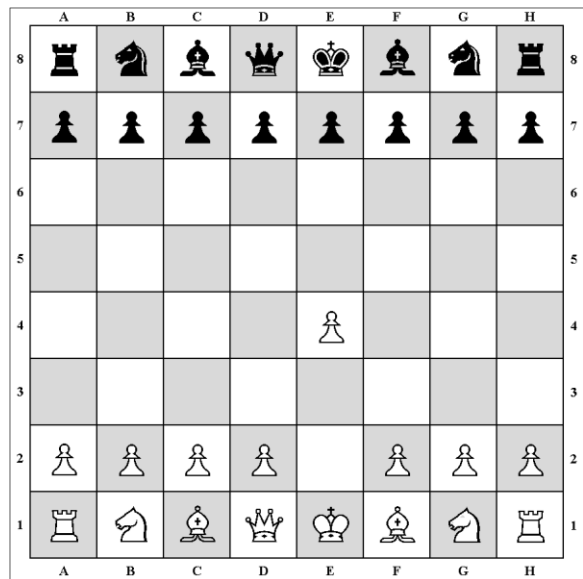

Walka o centrum

Partia przykładowa

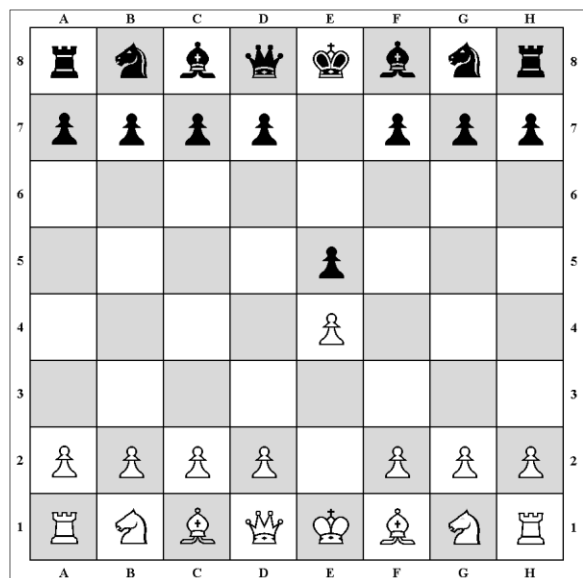
1. e4

Z punktu widzenia walki o centrum białe wykonały poprawny ruch przechwytyjąc pole e4 i atakując pola d5 i f5.

1. ... e5

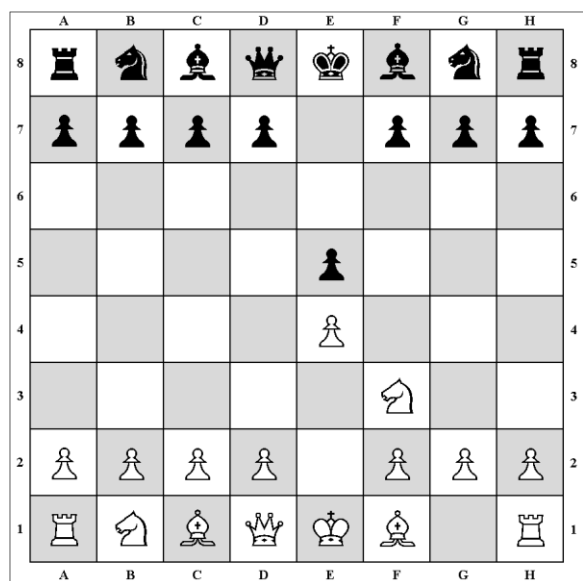
Czarne odpowiadają tak samo dobrym ruchem, atakując pola d4 i f4.

2. Sf3

Rozwój figury w kierunku centrum. Skoczek atakuje pionka e5 i bierze pod kontrolę centralne pole d4.

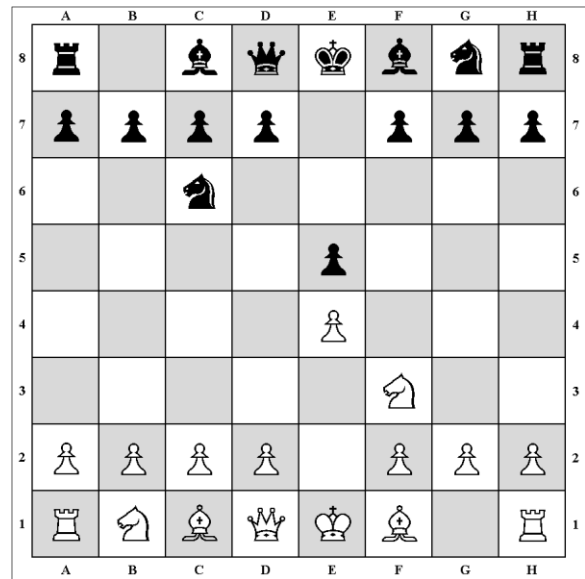
Znacznie słabsze są posunięcia 2. Sa3 lub Sh3, ponieważ nie odpowiadają zasadzie walki o centrum.

Walka o centrum

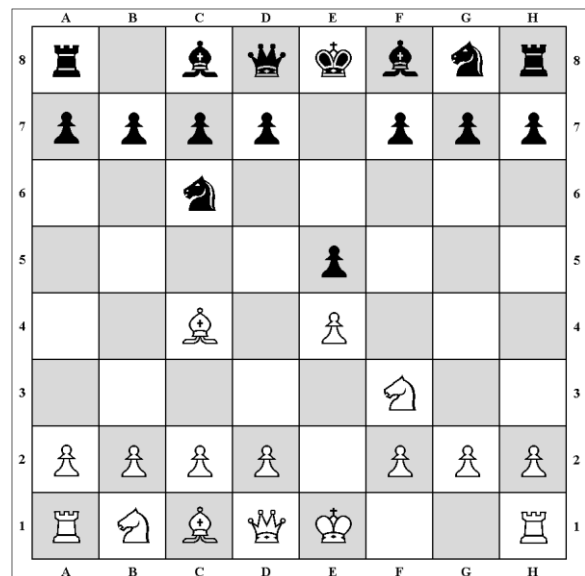
2. ... Sc6

Jest to najlepszy sposób obrony, ponieważ wyprowadzamy lekką figurę w kierunku centrum i bierzemy pod kontrolę pola d4 i e5.

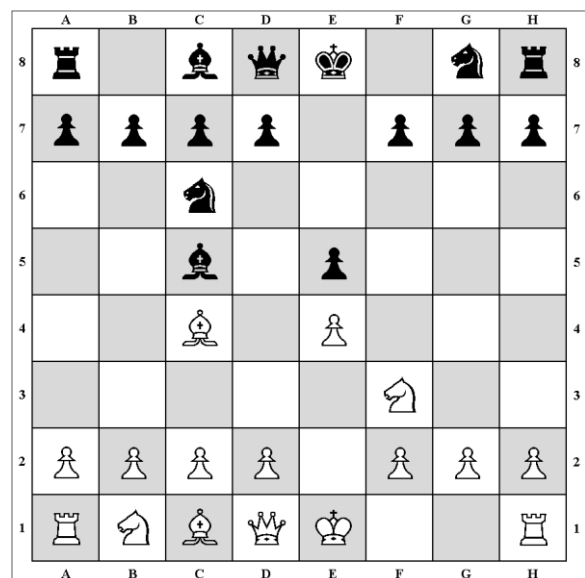
3. Gc4

Wyprowadzamy kolejną figurę do centrum, która kontroluje dwie przekątne.

3. ... Gc5

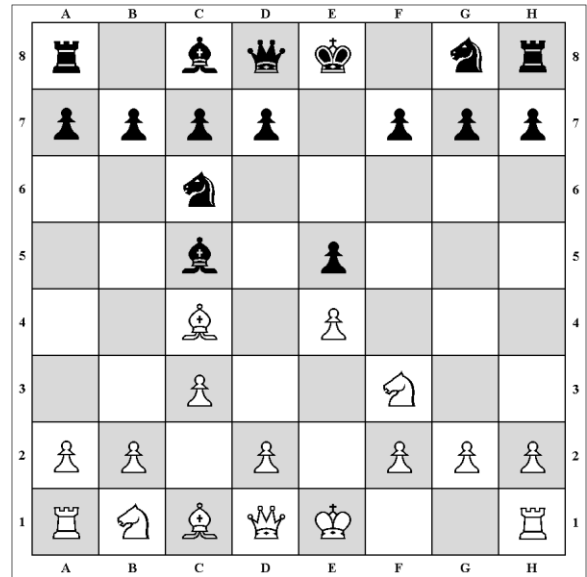
Podobnie robią czarne i gramy partię włoską.

Walka o centrum

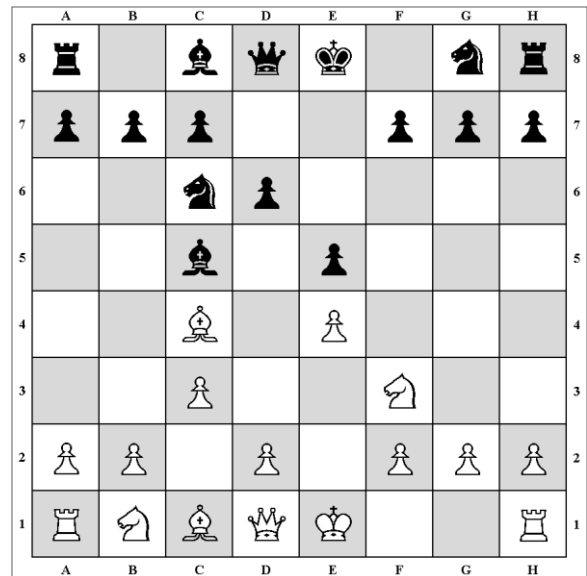
4. c3

Białe przygotowują się do zagrania d4.

4. ... d6

Czarne wzmacniają pole e5. Najczęściej teraz gra się jednak Sf6.

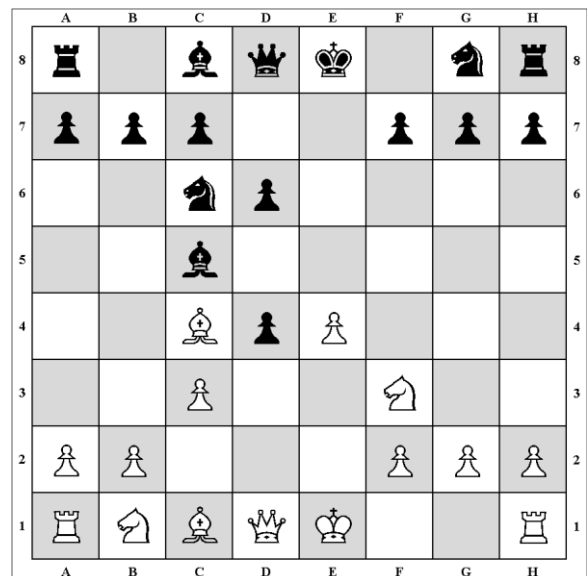

5. d4 ed4

Aby uniknąć straty pionka.

Po 5. ... Gb6 6. de5 de5 7. H:d8 K:d8 8. G:f7 lub po 7. ... S:d8 8. S:e5 i strata pionka.

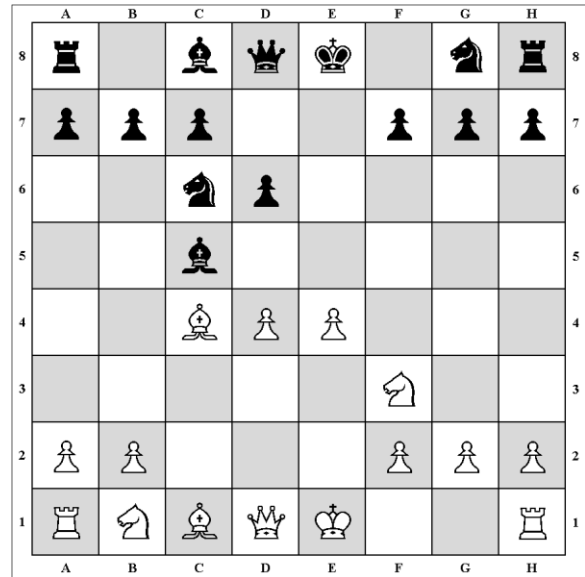
A po 6. ... S:e5 7. S:e5 de5 8. G:f7 i oczywiście nie można bić f7, bo ginie hetman albo czarne zmuszone są do oddania centrum. Można też po 5. ...Gb6 6. de5 zagrać He7 lub Gg4.

Walka o centrum

6. cd4

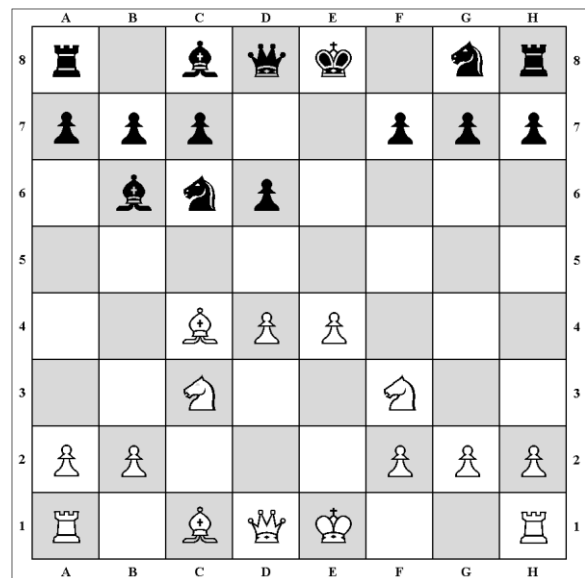
Białe, tak jak chciały, ustawiły pionki w centrum szachownicy.

6. ... Gb6

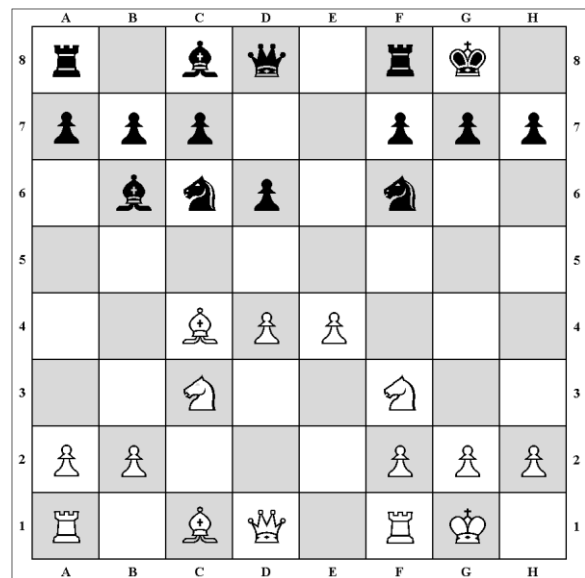
Bicie pionka d4 jest oczywiście niepoprawne (strata figury za pionka)

7. Sc3 białe kontynuują rozwój figur w kierunku centrum. Można było grać również 7. Gb5, d5 lub 0-0.

7. ... Sf6 8. 0-0 dokładniejsze było d5

8. ... 0-0 aktywniejszy dla czarnych był ruch 8. ... Gg4, kontynuujący rozwój figur i walkę o centrum.

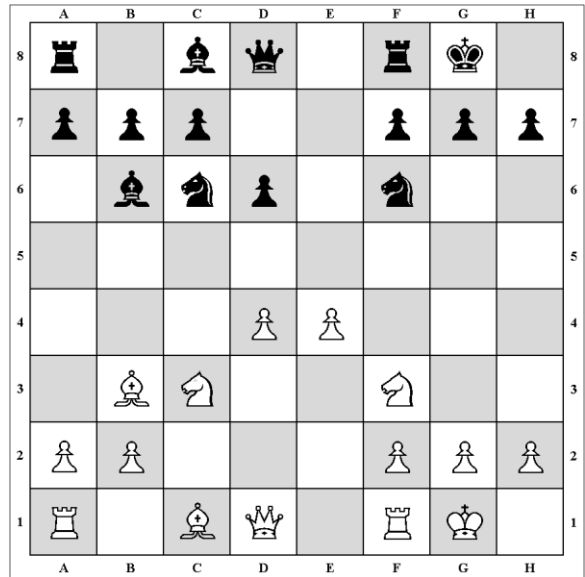

Walka o centrum

9. Gb3

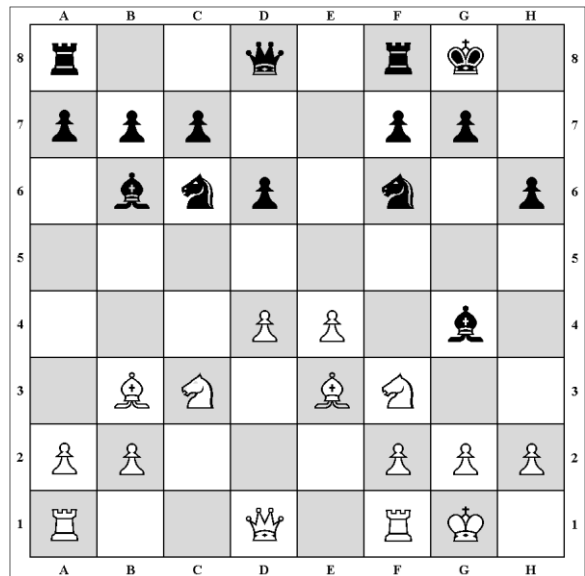
Białe uprzedzają kombinację wymienną przeciwnika 9. ... S:e4 10. S:e4 i wówczas pionek na d5 z atakiem widełkowym na skoczka i gońca.

Można było też zagrać 9. d5.

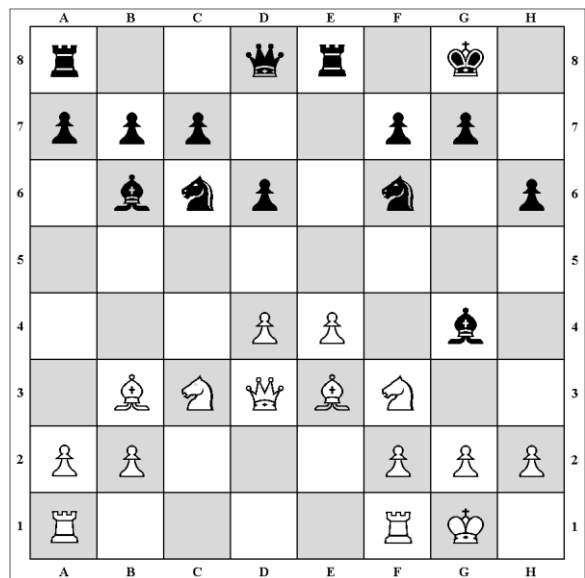
9. ... Gg4 10. Ge3 h6

Białe mają teraz dwa centralne pionki w otoczeniu swoich figur. Pozycja wygląda dla nich bardzo dobrze, natomiast ustawienie czarnych bierek jest mało atrakcyjne.

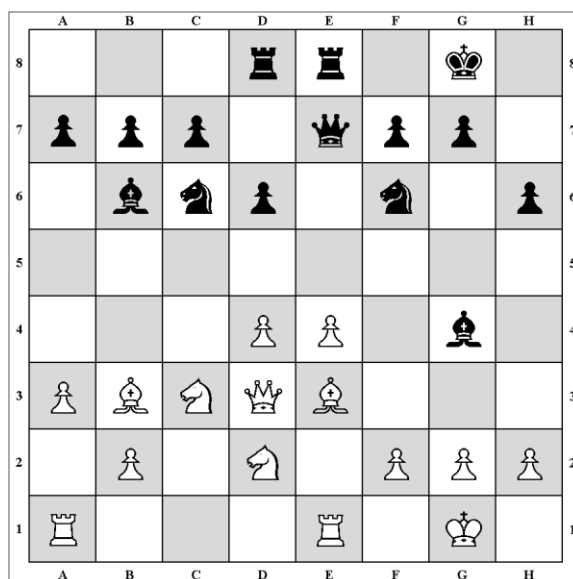
11. Hd3 We8

Czarne mogły też zagrać G:f3 i dalej 12. gf3 Hd7 13. Kg2, lub 11. ... Sb4.

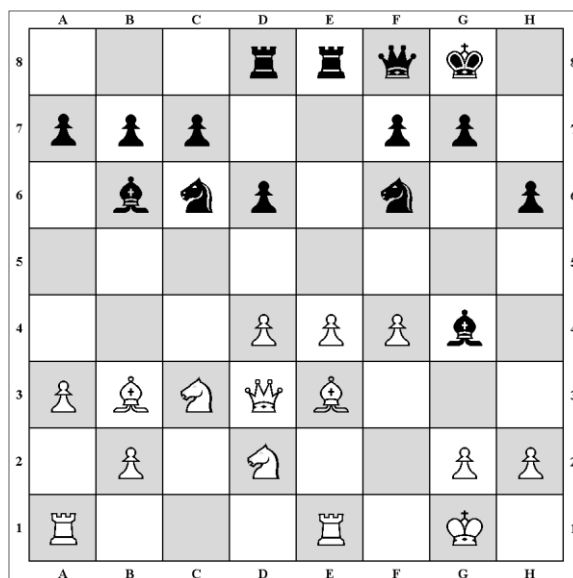

Walka o centrum

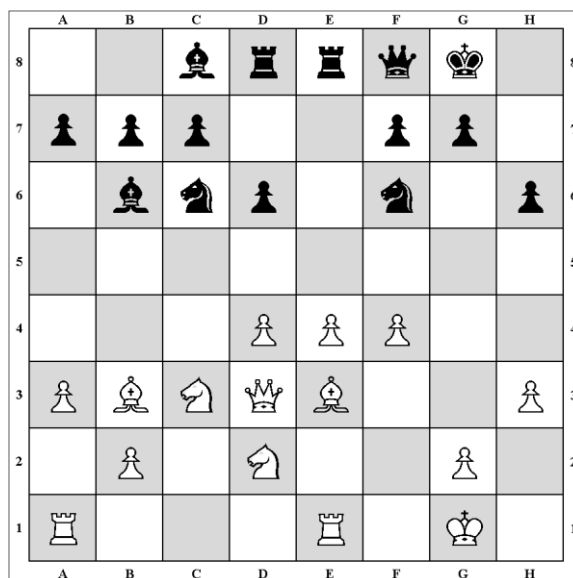
12. Sd2 He7 13. Wfe1 Wad8 14. a3
Ten ruch zapobiega wypadowi skoczka na b4.

14. ... Hf8 15. f4
Kolejny atak w centrum i jednocześnie plan na złapanie gońca 16. h3 Gh5 i teraz grozi g4 i f5.
Białe mogły też grać 15. h3, f3 lub Sa4.

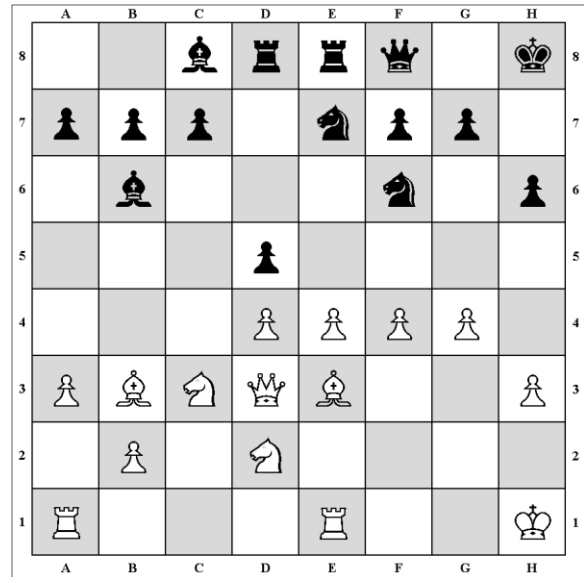

15. ... Gc8 16. h3
Blokuję czarnemu wypad na g4 i jednocześnie przygotowuje atak pionków na skrzydle królewskim.
Dobre było również d5.

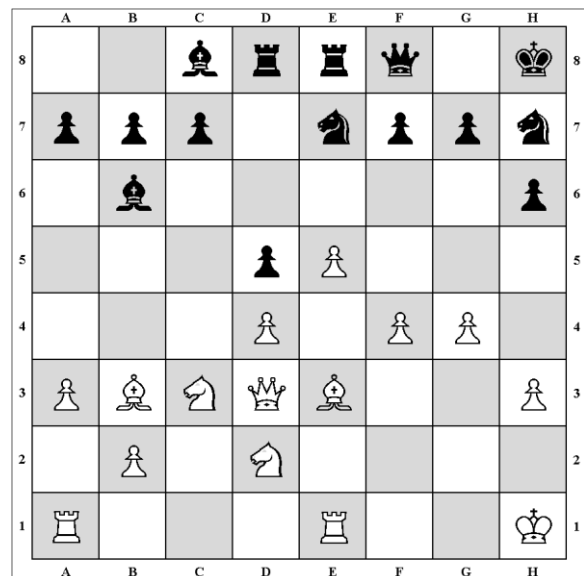

Walka o centrum

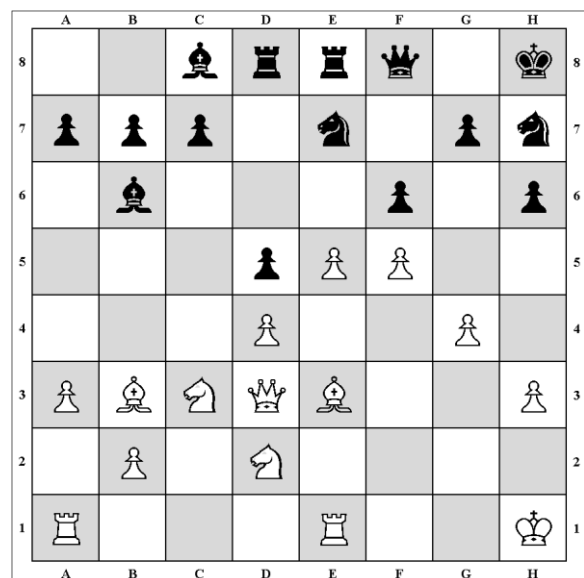
16. ... Kh8 17. g4 Se7 18. Kh1 d5
Spóźniona próba ratunku, ciekawsze było c5.

19. e5 Sh7
Po ataku pionka czarne muszą odchodzić skoczkiem.

20. f5 f6
Czarne liczą na wymianę pionków, ale białe mają inne plany.

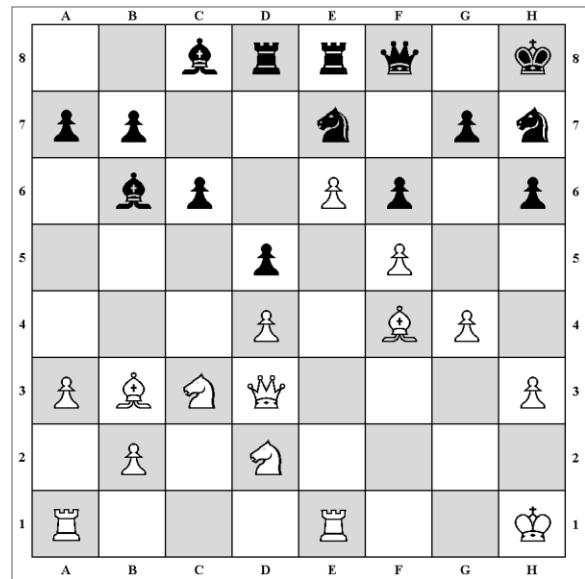

Walka o centrum

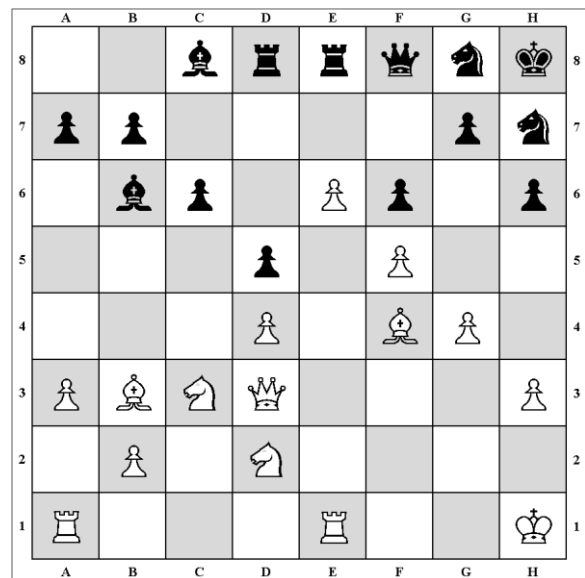
21. e6 c6 22. Gf4

Ten ruch nie pozwala stać czarnemu
gońcowi na polu c7.

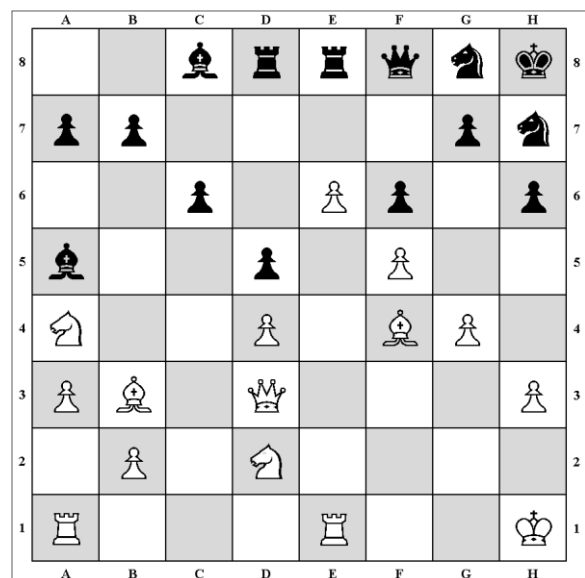
22. ... Sg8

Białe osiągnęły decydującą przewagę.
Ich figury dominują prawie na całej
szachownicy.
Lepsze posunięcie dla czarnych to Sg5.

23. Sa4 Ga5

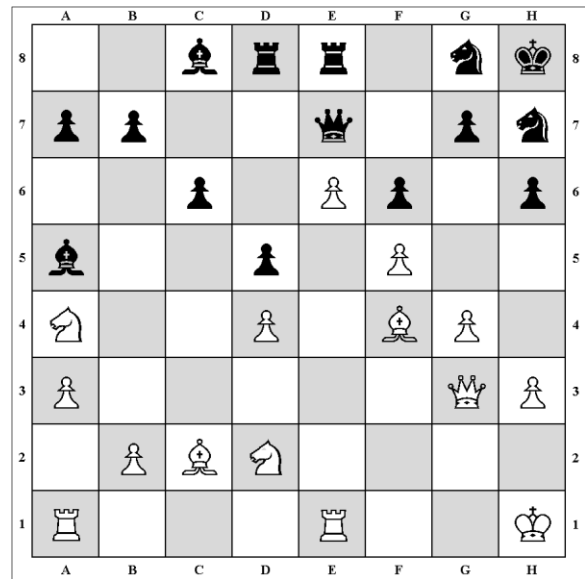
Groziło 24. S:b6 ab6 i 25. Gc7 i wieża nie
ma gdzie odejść.

Walka o centrum

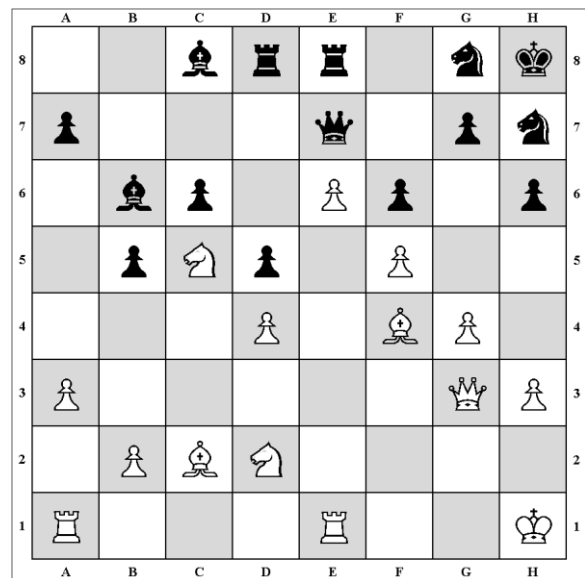
24. Gc2 He7 25. Hg3

Ponownie czarny goniec nie może stanąć na c7.

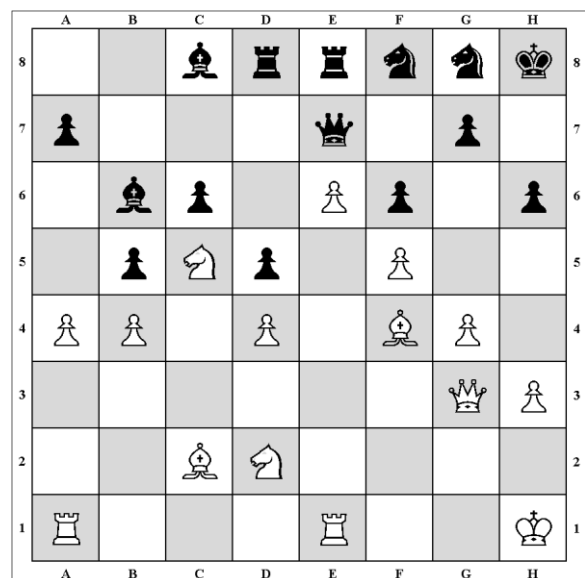
25. ... b5 26. Sc5 Gb6

Goniec atakuje skoczka razem z hetmanem, ale obrona jest prosta.

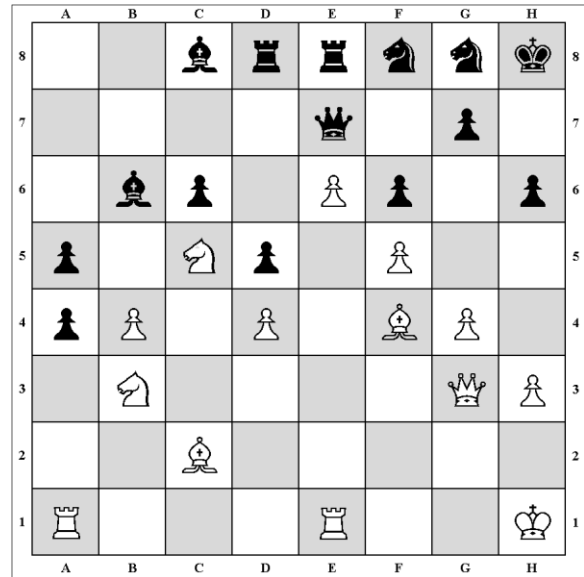
27. b4 Sf8 28. a4

Decydujący przełom na skrzydle hetmańskim.

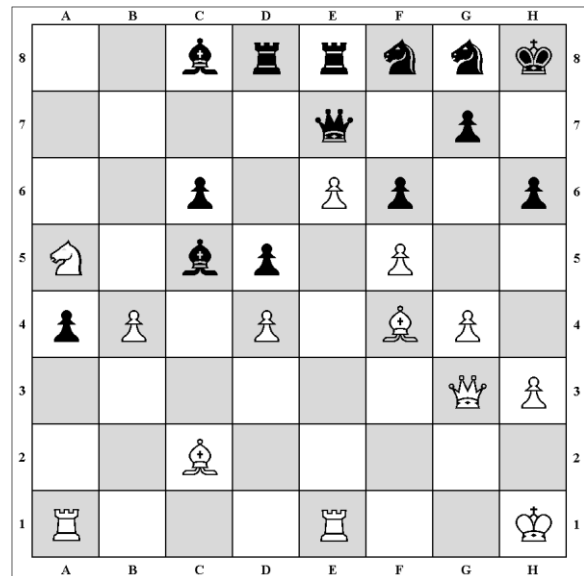

Walka o centrum

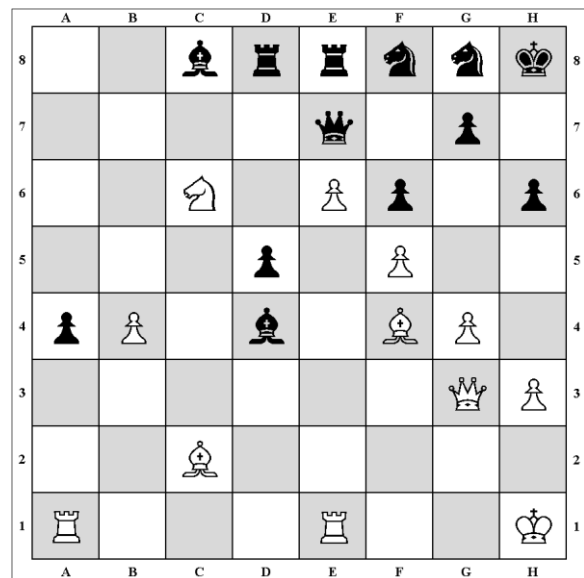
28. ... a5 29. Sdb3 ba4
Niedokładnie, poprawniej byłoby ab4.

30. S:a5 G:c5
Po raz kolejny niepoprawnie, powinno być G:a5.

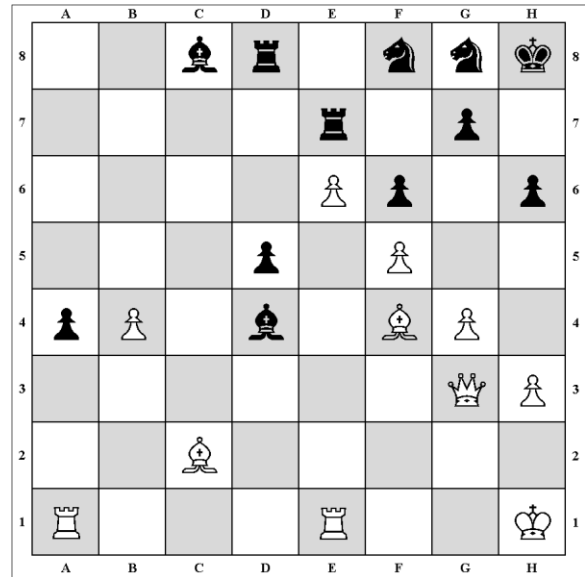

31. S:c6 G:d4
Czarne oddają hetmana za dwie figury.

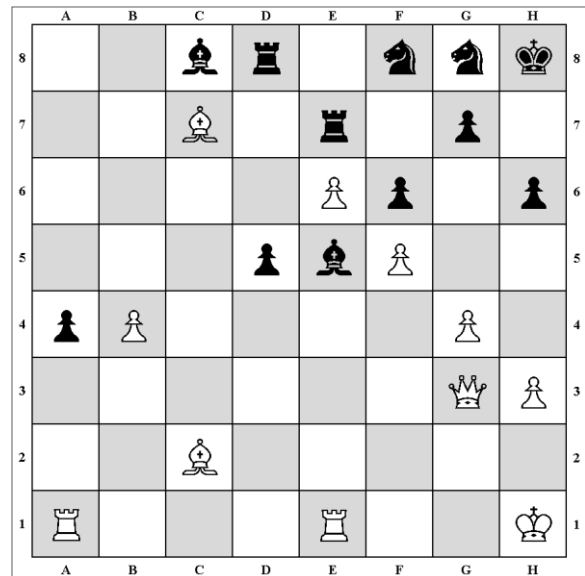

Walka o centrum

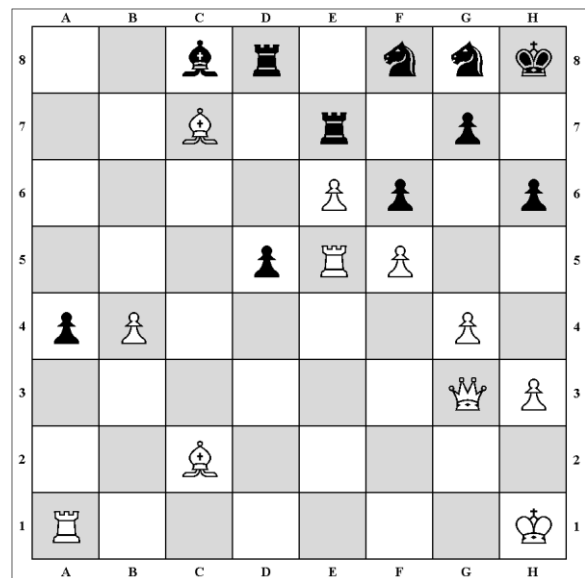
32. S:e7 W:e7 po G:a1 33. S:g8 K:g8
34. W:a1.

33. Gc7 Ge5
Czarne mają nadzieję, że nastąpi bicie gońcem na e5 i może uda się „dostać trochę życia dla swoich figur”.

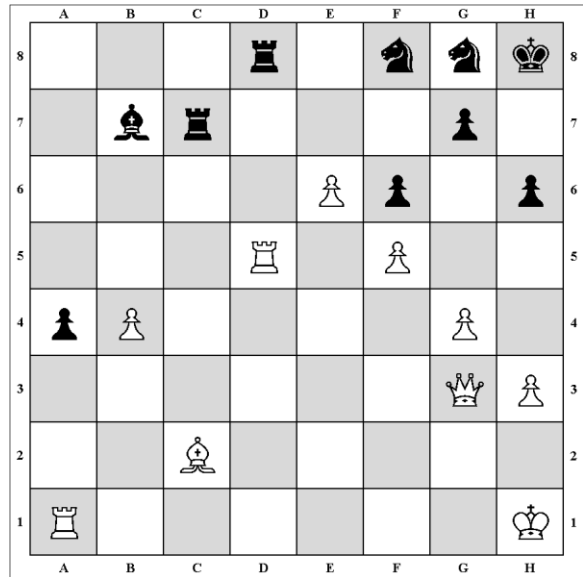

34. W:e5 białe pobiły poprawnie wieżą.

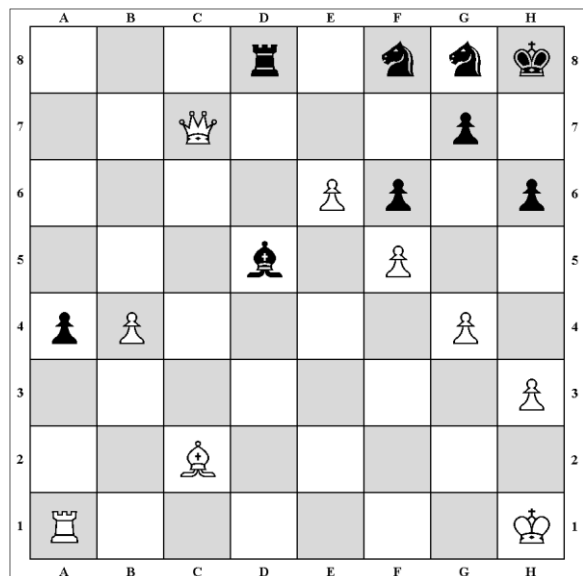

Walka o centrum

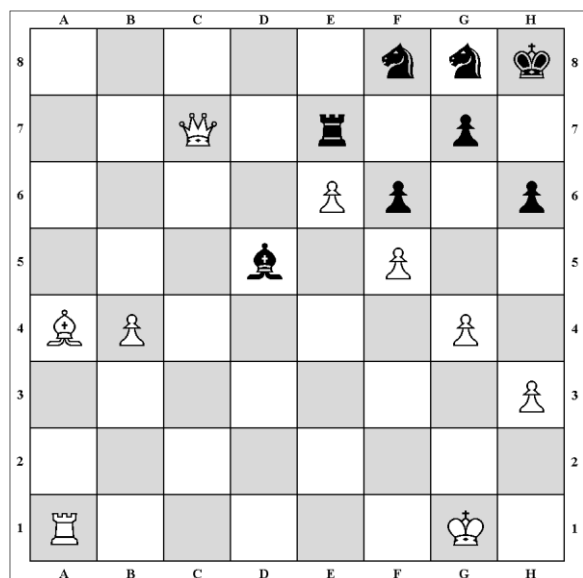
34. ... W:c7 jeżeli fe5 to 35. G:d8
 35. W:d5 Gb7 jeżeli W:c2 to 36. W:d8
 a jeżeli W:d5 to H:c7.

36. H:c7 G:d5+ jeszcze ostatni szach.

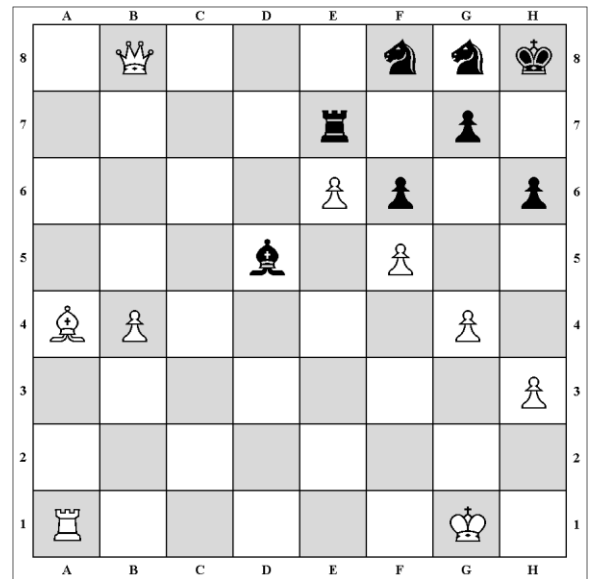

37. Kg1 We8 38. G:a4 We7
 atak na hetmana.

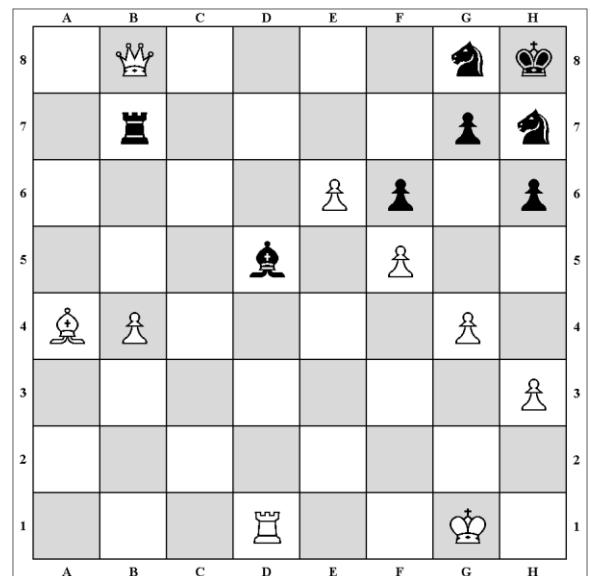

Walka o centrum

39. Hb8 dokładniejsze było Hd8.

39. ... Sh7 lepsze było S:e6
40. Wd1 Wb7.

41. H:b7! G:b7 42. Wd8

Pionek dochodzi do promocji,
np. 42. ...Sg5 43. e7.

Warto zaznaczyć, że po 40. ... Wb7, silnik
szachowy doliczył się mata w 11
posunięciach.

